

DICTATUL DE LA VIENA, O ÎNCERCARE PENTRU NEAMUL ȘI BISERICA NOASTRĂ

Se împlinesc 80 de ani de la Dictatul de la Viena. Amintirile românilor din nord-vestul Transilvaniei, referitoare la cei patru ani de suferință sunt foarte triste. Bunica mea, care era o femeie simplă, a relatat cu multă durere un fapt, care li s-ar putea părea banal unora.

După Unirea cea Mare de la 1918, pe lângă partea de sus a zugrăvelii de la șură a imprimat un tricolor românesc frumos. După 30 august 1940, jandarmii maghiari au venit în Oarța de Sus și n-au plecat până când bunica a zugrăvit cu alb peste tricolorul care-i incomoda. Biata femeie nu era deloc șovină, dar zugrăvise acel tricolor pentru că așa-i cerea sufletul.

Este un fapt minor la nivelul unui sat, însă el izbucnea din prea plinul sufletelor românilor care sute de ani au fost obidiți. Putem însă pomeni și unele fapte majore: ridicarea Catedralei din Cluj, deschiderea Teatrului Național și a Operei Naționale, înființarea Universității Românești din Cluj. Referitor la Teatru și Operă, Ion Agârbiceanu scria: *„La un an după Unire am avut nemărginita bucurie să vedem în Ardeal un Teatru Național și o Operă Națională. Noi cari o jumătate de veac ne-am străduit în zadar să vedem o trupă stabilă de actori români,... am ajuns într-un singur an să vedem Teatrul nostru Național. Noi cari nu ne-am putut nici gândi în vremea robiei, să avem o trupă de Operă română, ne bucurăm, de un an, de reprezentațiile Operei române din Cluj”*¹.

¹ ION AGÂRBICEANU, *Meditație în Septembrie*, Editura Dacia, Cluj, 1971, p. 36.

Dictatul de la Viena a pricinuit o mare durere românilor din Transilvania de Nord. Milton G. Lehrer, ziarist american, zice că „este o naivitate, din păcate foarte răspândită, a vedea Diktatul de la Viena din 30 august 1940 o satisfacție dată de Hitler și Mussolini revizionismului ungar. În realitate era doar încununarea convenitei dezintegrări a statului român, stat care stătea în calea instaurării «noii ordini» în spațiul Europei centrale și sud-estice”².

Și totuși, Dumnezeu, care a rânduit făurirea României Mari, n-a îngăduit decât patru ani această sfâșiere a Transilvaniei. Pe 25 octombrie 1944, Ardealul de Nord este eliberat și Transilvania redevine întreagă.

Amintindu-ne de aceste lucruri nu proscriem pe nimeni, că de fapt în Ardeal pe lângă populația românească majoritară trăiesc ca minoritari și maghiari, germani, ucrainieni și alte minorități. Între ei relațiile sunt normale, toți fiind lăsați de Dumnezeu să locuiască pe același pământ. Capetele înfierbântate trebuie căutate în altă parte.

Efectele dezastruoase însă le-au suportat oamenii obișnuiți, români și minoritari. Din trupul Transilvaniei, prin Dictatul de la Viena, au fost smulși 52.243 km², cu o populație românească de 1.304.894 suflete, 968.371 maghiari și alte minorități³. Atrocitățile de neimaginat au culminat cu asasinatele din Treznea și Ip, județul Sălaj. În Treznea au fost asasinați 100 de români, începând de la copii până la oamenii în vârstă. Preotul Traian Costea a primit un glonte în cap, a fost tras pe soalea altarului și i s-a dat foc. În Ip, 155 de bărbați, femei și copii au fost exterminați⁴. Asemenea atrocități au avut loc și în alte localități, dar cei uciși au fost mai puțini. Acesta a fost rezultatul Dictatului de la Viena fără a mai pomeni celelalte multe suferințe.

² MILTON G. LEHRER, *Ardealul, pământ românesc*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989. p. 11.

³ *Ibidem*, p. 353.

⁴ *Ibidem*, p. 370.

Vorbind despre Arbitrajul de la Viena, Victor Jinga spunea: „rapiditatea cu care a fost instruit, a dezbătut și s-a pronunțat acest tribunal într-o problemă atât de complicată și cu consecințe de o deosebită însemnătate pentru evoluția politică a sud-estului Europei, ne obligă să presupunem că sentința era, în prealabil, formulată, lipsind deci acest arbitraj de condiția morală, juridică și politică inerentă oricărui asemenea act internațional...”⁵.

În situația creată de Dictat, Episcopul Nicolae Colan al Clujului s-a străduit ca enoriașilor ortodocși să le ajute să-și continue viața lor spirituală și în aceste condiții vitrege. Era singurul episcop ortodox rămas în teritoriul cedat.

Pe 6 septembrie 1940 a convocat Consiliul Eparhial de la Cluj pentru a lua măsurile necesare în condițiile nou create⁶. „Se hotărăște revenirea la vechiul Statut Organic al lui Andrei Șaguna, care a mai fost în vigoare sub regimul vechi unguresc din Ardeal”. Apoi a doua hotărâre se referă la organizarea Eparhiei Clujului în situația noilor împărțiri teritoriale: „Se hotărăște menținerea Episcopiei Clujului, iar pentru parohiile din România se înființează un Vicariat la Alba Iulia, cu un consiliu compus din protopopii: Alexandru Baba de la Alba Iulia, Romul Popa de la Luduș și Iosif Pop de la Aiud, în care se vor copta 6 (șase) membri mireni. Consiliul este pentru treburile administrative și cu caracter provizoriu. Pentru doleanțele duhovnicești ierarhice de urgență, care din motive neprevăzute n-ar putea fi soluționate de P.S. Episcop Nicolae, vom ruga pe I.P.S. Mitropolit Nicolae de la Sibiu”.

O altă hotărâre se referea la învățământul secundar pentru tinerii elevi ortodocși pentru care căuta posibilitatea de a organiza un liceu și o școală normală, iar pentru elevii de pe Valea Mureșului, Gimnaziul din Reghin.

⁵ VICTOR JINGA, *Probleme fundamentale ale Transilvaniei*, Muzeul Județean de Istorie Brașov, Brașov, 1995, p. 639.

⁶ IUSTIN TIRA, „Încercările Episcopului Nicolae Colan (1893-1967)”, în *Tabor*, nr. 4, Aprilie 2017, p. 53.

Episcopul Nicolae Colan a scris apoi o scrisoare de îmbărbătare și de mângâiere pentru credincioșii săi, îndemnându-i în același timp la o atitudine irenică și de înțelegere⁷. De fapt, Episcopul Nicolae, pe lângă faptul că era părinte, era și un om de cultură, bun mânuitor al condeiului, folosind o limbă a vechilor cazanii.

Atunci când a trecut la Domnul Nicolae Colan, Mitropolitul de mai târziu Nicolae Mladin scria: „*prin adâncimea și limpezimea gândirii și prin frumusețea limbii cu nimb de cazanie și de cronică străbună, mitropolitul Nicolae continuă șirul marilor ierarhi cărturari, ctitori de carte și teologie ortodoxă română și de limbă și literatură românească, cum au fost mitropoliții Simion Ștefan de la Bălgrad, Varlaam și Dosoftei de la Iași, Antim Ivireanul de la București, mai târziu Andrei Șaguna și Nicolae Bălan*”⁸.

Oricum, trebuie să se știe că Episcopul Nicolae Colan cu multă înțelepciune a cărmuit Episcopia Clujului în acele timpuri deosebit de dificile. L-a ajutat la aceasta și cultura lui laică și teologică, făcând parte și din Academia Română.

Dictatul de la Viena a fost un fenomen trecător și-L rugăm pe Dumnezeu ca încercări de genul acesta să nu mai vină peste noi. În spiritul Evangheliei Domnului Hristos noi trebuie să fim în pace cu toți oamenii și, în primul rând, cu maghiarii care locuiesc în Ardeal.

În același timp tinerele generații trebuie educate ca să-și iubească țara. Știm că foarte mulți tineri lucrează în Apus, dar lucrul acesta nu trebuie să-i determine să nu-și iubească părinții și țara. Ba mai mult, acolo unde muncesc trebuie să fie exponenți ai valorilor românești și ai credinței de acasă, iubindu-i pe toți oamenii din țara de adopție.

†ANDREI

*Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului
și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului*

⁷ *Ibidem*, p. 56.

⁸ *Ibidem*, p. 90.